

Els humans

Narrativa, 457

Matt Haig

Els humans

Traducció d'Esther Roig

Editorial Empúries
Barcelona

Títol original: *The Humans*
© Matt Haig, 2013
Publicat per acord amb Canongate Books Ltd,
14 High Street, Edinburgh E

Primera edició: març del 2014

© de la traducció: Esther Roig i Giménez, 2014

Hem citat la traducció catalana d'uns versos de Shakespeare
(*Hamlet* traducció de Joan Sellent, Quaderns Crema),
Emily Dickinson (*Poemes d'Emily Dickinson*, traducció de Marià Manent,
Edicions 62; *Jo no sóc ningú! Qui ets tu?*,
traducció de Sam Abrams, Eumo Editorial)

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Limpergraf
DIPÒSIT LEGAL: B. 2.667-2014
ISBN: 978-84-9787-927-9

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor
qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions
establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español
de Derechos Reprográficos, www.cedro.org)
si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra
(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

Per a l'Andrea, en Lucas i la Pearl

Acabo de concebre una nova teoria sobre l'eternitat.

ALBERT EINSTEIN

PREFACI
(UNA ESPERANÇA IL·LÒGICA ENFRONT
DE L'ACLAPARADORA ADVERSITAT)

Sé que molts dels que llegiu això esteu convençuts que els humans són un mite, però precisament us vull explicar que sí que existeixen. Pels que no ho sàpiguen, un humà és una forma de vida bípeda real d'intel·ligència mitjana, que viu una existència en gran mesura il·lusa en un planeta petit inundat d'aigua en un racó molt solitari de l'univers.

Per a la resta, i per als que m'hi van enviar, els humans són en molts sentits exactament tan estranys com esperàveu que fossin. És cert, per descomptat, que a primera vista us quedaríeu horroritzats amb el seu aspecte físic.

Només a la cara hi tenen tota mena de curiositats grotesques. Un nas al mig protuberant, llavis amb la pell prima, òrgans auditius externs primitius coneguts com a «orelles», ulls diminuts i unes celles que no se sap per a què serveixen. Tot plegat costa molt de pair i acceptar mentalment.

Les formes de cortesia i els costums socials també són un enigma desconcertant al començament. Els temes de conversa poques vegades són les coses de què realment volen parlar, i podria escriure noranta-set llibres sobre el pudor corporal i l'etiqueta en el vestir i ni ho començaríeu a entendre.

Ah, no ens descuidem de «les coses que fan per ser feliços que en realitat els fan desgraciats». Aquesta és una llista infinita. Inclou: comprar, mirar la tele, agafar una feina millor,

comprar una casa més gran, escriure una novel·la semiauto-biogràfica, educar els fills, aconseguir que la pell sembli menys envellida i covar el desig vague de creure que tot plegat pot tenir algun sentit.

Sí, fa gràcia, però d'una manera penosa. A la Terra, d'altra banda, he descobert la poesia humana. Un d'aquests poetes, el millor de tots (es diu Emily Dickinson), va dir això: «Habitó en la possibilitat». Nosaltres farem el mateix i seguirem el corrent. Obrim del tot les nostres ments perquè el que esteu a punt de llegir exigirà que deixeu de banda tots els vostres prejudicis en nom de la comprensió.

Plantegem-nos una cosa: i si la vida humana realment tingué un sentit? I si —seguiu-me la veta— la vida a la Terra no fos sols motiu d'escarni i de temor sinó també una cosa valuosa? Aleshores què?

A hores d'ara alguns de vosaltres ja deveu saber el que he fet, però cap no sap per què. Aquest document, aquesta guia, aquest relat —digueu-ne com vulgueu—, ho aclarirà tot. Us prego que llegiu aquest llibre amb la ment oberta, i que decidiu vosaltres mateixos l'autèntic valor de la vida humana.

Que hi hagi pau.

PRIMERA PART

Vaig prendre el poder a la mà

L'HOME QUE NO ERA

A veure, això què és?

Preparats?

Som-hi. Inspireu. Us ho diré.

Aquest llibre, aquest llibre en si, està ambientat aquí, a la Terra. Tracta del significat de la vida i no tracta de res. Tracta del que costa matar algú, i el que costa salvar-lo. Tracta de l'amor i de poetes morts i de la mantega de cacauet integral. Tracta de la matèria i l'antimatèria, de tot i de res, de l'esperança i de l'odi. Tracta d'una historiadora de quaranta-un anys anomenada Isobel i el seu fill de quinze anys anomenat Gulliver i del matemàtic més intel·ligent del món. Ras i curt, tracta de com esdevenir humà.

Però deixeu-me aclarir una cosa evident. Jo no n'era, d'humà. Aquella primera nit, amb el fred, la foscor i el vent, estava ben lluny de ser-ho. Abans de llegir el *Cosmopolitan*, a l'estació de servei, no havia vist mai aquest llenguatge escrit. Sóc conscient que potser també és la primera vegada que el veieu. Perquè us feu una idea de com consumeixen les històries les persones, he confegit aquest llibre com l'hauria fet un humà. Els mots que utilitzo són mots humans, picats en una font humana, col·locats consecutivament a l'estil humà. Amb la vostra capacitat gairebé instantània per traduir fins i tot les formes lingüístiques més

exòtiques i primitives, confio que la comprensió no serà un obstacle.

O sigui, repeteixo, jo no era el professor Andrew Martin. Era com vosaltres.

El professor Andrew Martin només era un paper. Una tapadora. Una persona que necessitava ser per tal de complir una missió. Una missió que havia començat amb el seu segrest i la seva mort. (Sóc conscient que això és una mica tètric, de manera que he decidit no tornar a esmentar la mort almenys en tota aquesta pàgina.)

El cas és que jo no era un matemàtic de quaranta-tres anys —espòs, pare— que feia classes a la Universitat de Cambridge i que havia dedicat els últims vuit anys de la seva vida a resoldre un problema matemàtic que fins aleshores no havia resolt ningú.

Abans d'arribar a la Terra, no tenia els cabells castanys clars que se'm separaven naturalment amb la clenxa al costat. Tampoc tenia una opinió sobre *Els planetes* de Holst o el segon àlbum dels Talking Heads, perquè el concepte de música no em deia res. O no m'hauria d'haver dit res. I com podia creure que el vi australià era automàticament inferior al vi procedent d'altres regions del planeta si no havia begut mai res més que nitrogen líquid?

Pertanyia a una espècie postconjugal i, per tant, no cal dir que no havia estat un marit poc atent més pendent d'una de les meves alumnes com no havia estat un home que passejava el seu springer spaniel anglès —una categoria de deïtat domèstica peluda també coneguda com a «gos»— per tenir una excusa per sortir de casa. Tampoc havia escrit llibres de matemàtiques, ni havia insistit perquè els meus editors utilitzessin una fotografia de l'autor que a hores d'ara tenia gairebé quinze anys d'antiguitat.

No, aquell home no era jo.

Aquell home tampoc em despertava cap sentiment. Això

no vol dir que no fos real, tan real com vosaltres i jo, una forma de vida mamífera real, un diploide, un primat eucariòtic que, cinc minuts abans de la mitjanit, seia a la seva taula, mirant la pantalla de l'ordinador i prenent cafè (no patiu que més endavant us parlaré del cafè i les meves peripècies amb aquesta beguda). Una forma de vida que potser va saltar de la cadira o potser no quan va tenir la inspiració, quan la seva ment va arribar a un lloc on cap ment humana havia arribat, la claredat del coneixement.

I poc després d'aquesta inspiració els amfitrions el van eliminar. Els meus caps. El vaig arribar a conèixer i tot, un moment brevíssim. Suficient per fer-ne una lectura, absolutament incompleta. Era completa físicament, però no mentalment. Perquè els cervells humans es poden clonar però no el que hi ha guardat a dins, o en tot cas poca cosa, i per això moltes coses les vaig haver d'esbrinar jo mateix. Era un nounat de quaranta-tres anys al planeta Terra. Més endavant em va empipar no haver-lo conegut com cal, perquè haver-lo conegut com cal m'hauria estat enormement útil. Em podia haver parlat de la Maggie, per exemple. (Oh, tant de bo m'hagués parlat de la Maggie!)

Tanmateix, els coneixements que poguéu obtenir no canviarien el fet que havia d'aturar el progrés. Per això hi havia anat. Per destruir les proves del descobriment que havia fet el professor Andrew Martin. Proves que no sols eren als ordinadors sinó també en éssers humans vius.

Per on puc començar?

Suposo que només puc començar per un lloc. Començarem pel moment que el cotxe em va atropellar.

SUBSTANTIUS AÏLLATS I ALTRES
DIFICULTATS INICIALS PER A L'APRENENT
DE LA LLENGUA

Sí, com deia, hauríem de començar per quan el cotxe em va atropellar.

No hi ha altre remei, de fet. Perquè durant força temps abans d'allò hi havia el no-res. Hi havia el no-res i el no-res i el no-res i...

Una cosa.

Jo, allà al mig, a la «carretera».

Un cop allà vaig tenir diverses reaccions immediates. Primer, què era aquell mal temps? No estava acostumat a haver de tenir en compte el temps. Però allò era Anglaterra, una part de la Terra on pensar en el temps era la principal activitat humana. I amb raó. Segon, on era l'ordinador? Representava que hi havia d'haver un ordinador. Tampoc és que sabés com era l'ordinador del professor Martin. Potser s'assemblava a una carretera. Tercer, què era aquell soroll? Una mena de rugit sord. I quart: era de nit. Sóc molt casolà i no estava acostumat a la nit. I encara que hi hagués estat acostumat, aquella no era una nit qualsevol. Era una mena de nit que no coneixia de res. Era una nit elevada a la potència de la nit elevada a la potència de la nit. Era la nit elevada al cub. Un cel d'una foscor implacable, sense estrelles i sense lluna. On eren els sols? N'hi havia, de sols? El fred que feia insinuava que potser no n'hi havia. El fred va ser una clatellada. El fred

em feia mal als pulmons, i el vent gèlid contra la pell em feia tremolar. Vaig pensar que potser els humans no sortien mai. Havien d'estar bojós per sortir.

Al començament em costava inspirar. I em vaig amoïnar. Al capdavall, respirar era un dels requisits més importants per ser un humà. Però en vaig acabar trobant la manera.

I llavors un altre maldecap. No era on representava que havia de ser, això era cada vegada més evident. Havia de ser on hauria estat ell. Havia de ser en un despatx, però allò no era un despatx. Fins i tot llavors ho sabia. Perquè hauria estat un despatx que contenia un cel sencer, amb tot de núvols negres que es congriaven i una lluna invisible.

Em va costar una mica —massa— entendre la situació. En aquell moment no sabia què era una carretera, però ara us puc dir que una carretera és una cosa que uneix punts de partença amb punts d'arribada. Això és important. Perquè a la Terra no et pots moure d'un lloc a l'altre instantàniament. La tecnologia encara no existeix. Ni tan sols s'hi acosten. No. A la Terra has de passar molt de temps viatjant entre els llocs, ja sigui per carreteres o per vies de tren, o en professions o relacions.

Aquella carretera en concret era una autopista. Una autopista és la mena de carretera més avançada que existeix, que com en tantes formes del progrés humà significava essencialment que la mort accidental era força més probable. Tenia els peus descalços sobre una cosa anomenada asfalt i en sentia la textura estranya i brutal. Em vaig mirar la mà esquerra. Semblava tan crua i tan desconeguda, però se'm va estroncar la riulla quan vaig ser conscient que aquella cosa grotesca amb dits era una part de mi. Era un desconegut per a mi mateix. Ah, parlant de tot, el rugit apagat continuava allà però sense apagar-se.

Va ser llavors que em vaig adonar del que se m'atansava a una velocitat considerable.

Les llums.

Blanques, amples i baixes, podien haver estat els ulls lluents d'una aspiradora veloç i amb el mànec platejat, que cridava. Intentava frenar i virar.

Ja no tenia temps d'apartar-me. Ho hauria d'haver fet abans. Havia esperat massa.

De manera que em va colpejar amb una força implacable. Una força que em va aixecar de terra i em va enviar volant pels aires. Però no volant de debò, perquè els humans no volen, per molt que aletegin amb les extremitats. L'única opció que hi havia era el dolor, que vaig sentir fins que vaig aterrar, i després d'això vaig tornar al no-res.

No-res i no-res i...

Una cosa.

Dret, al meu costat, hi havia un home que portava roba. La proximitat de la seva cara em va trasbalsar.

No. Molt més que trasbalsar.

Estava fastiguejat, aterrit. No havia vist mai res com aquell home. La cara era molt estranya, plena d'obertures i bonys misteriosos. El nas em repugnava especialment. Als meus ulls innocents era com si tingués alguna cosa més a dins que empenyia per sortir. Vaig mirar més avall. Em vaig fixar en la roba. Portava el que després vaig saber que era una camisa i una corbata, pantalons i sabates. Era exactament la roba que havia de portar i tot i així em va semblar tan exòtica que no sabia si riure o cridar. M'examinava les ferides. O més ben dit: les buscava.

Em vaig mirar la mà esquerra. Estava intacta. El cotxe havia topat amb les meves cames, després amb el meu tors, però la mà estava bé.

—És un miracle —va dir ell, baixet, com si fos un secret.

Però les paraules eren incomprendibles.

Em va mirar la cara i va alçar la veu, per competir amb el soroll dels cotxes.

—Què fa aquí fora?

Res, tampoc. Només era una boca que es movia i feia soroll.

Veia que era una llengua senzilla, però necessitava sentir almenys un centenar de paraules d'una llengua nova per poder completar el trencaclosques gramatical sencer. No m'ho tingueu en compte. Sé que alguns de vosaltres en teniu prou amb deu, o amb una simple oració adjectiva qualsevol. Però no he tingut mai facilitat per als idiomes. En part és per això que tinc aversió a viatjar, suposo. Que quedi clara una cosa. No volia que m'enviessin aquí. Era una feina que algú havia de fer i —arran del meu discurs blasfem al Museu d'Equacions Quadràtiques, el meu suposat delictes contra la puresa matemàtica— els amfitrions van decidir que em mereixia aquest càstig. Sabien que era una feina que no voldria fer ningú que estigués bé del cap i, per important que fos la tasca, sabien que jo (com vosaltres), que pertanyia a la raça més avançada de l'univers conegut, ho podia fer.

—El conec d'alguna cosa. La seva cara em sona. Qui és?

Estava cansat. És el problema del teletransport i el canvi de matèria i el bioajust. És com si et buidessin. I per molt que et tornin a omplir, et deixa sense energia.

Em vaig abandonar a la foscor i vaig tenir somnis tenyits de violeta, blau i casa. Vaig somiar amb ous trencats i nombres primers i horitzons en continu moviment.

I llavors em vaig despertar.

Era en un vehicle desconegut, lligat a un equip primitiu de lectura cardíaca. Dos humans, mascle i femella (l'aspecte de la femella va confirmar els meus pitjors temors. Dins d'aquesta espècie, la lletjor no discrimina entre els sexes), vestits de verd. Semblava que em preguntessin alguna cosa d'una manera força agitada. Potser era perquè estava fent servir les meves extremitats superiors noves de trinca per ar-

rencar-me l'equip electrocardiogràfic toscament dissenyat. Van intentar immobilitzar-me, però es veu que tenien poc coneixement de les matemàtiques necessàries i per això em va costar relativament poc deixar a terra els dos humans vestits de verd recargolant-se de dolor.

Em vaig posar dret, notant quanta gravetat hi havia en aquell planeta, quan el conductor es va girar per fer-me una pregunta encara més urgent. El vehicle es movia ràpidament, i el so ondulant de les ones de la sirena eren una distracció innegable, però vaig obrir la porta i vaig saltar a la vegetació tova del costat de la carretera. El meu cos va rodolar. Em vaig amagar. I quan em va semblar que era segur, em vaig aixecar. Comparat amb una mà humana, un peu és relativament inofensiu, si no tenim en compte els dits.

Em vaig quedar un moment mirant aquells cotxes estrofolaris, enganxats a terra, que era evident que depenien del combustible fòssil i un de sol feia més soroll que un generador per proveir d'energia a tot un polígon. I la visió encara més estrofolària dels humans, tots vestits a dins, agafats a un estri circular de control de la direcció i, de vegades, a aparells de telecomunicació extrabiològics.

«He vingut a un planeta on la forma de vida més intel·ligent encara ha de conduir els seus cotxes...».

No havia apreciat mai tant les senzilles grandeses amb què hem crescut vosaltres i jo. La llum eterna. El trànsit fluid i flotant. La vida vegetal avançada. L'aire fragant. L'absència de mal temps. Ai, amables lectors, us en faríeu creus.

Tot passant, els cotxes feien sonar botzines d'alta freqüència. Amb els ulls esbatanats, les boques obertes, els humans miraven per la finestra. No ho entenia. Era tan lleig com ells. Per què no passava desapercebut? Què feia malament? Potser era perquè no era dins d'un cotxe. Potser era així com vivien els humans, permanentment ficats en cotxes. O potser era perquè no portava roba. La nit era freda,

però era possible que fos una cosa tan trivial com la falta de cobertura corporal artificial? No, no podia ser tan senzill.

Vaig mirar el cel.

Es començava a intuir la lluna, entelada per un núvol prim. També semblava mirar-me amb la boca oberta i el mateix estupor. Però les estrelles continuaven tapades i invisibles. Les volia veure. Volia sentir el seu consol.

Per acabar-ho d'adobar, la pluja era una possibilitat evident. Detestava la pluja. Per a mi, com per a tots vosaltres, residents a la cúpula, la pluja era un horror de proporcions gairebé mitològiques. Havia de trobar el que buscava abans que els núvols descarreguessin.

Davant meu hi havia un rètol rectangular d'alumini. Els substantius sense context sempre són un maldecap per a l'aprenent d'una llengua, però la fletxa només assenyalava en una direcció i la vaig seguir.

Els humans abaixaven les finestres i em cridaven coses per sobre el brogit dels motors. De vegades semblava simpàtic, com si escopissin líquid oral en la meva direcció, a l'estil orminurk. I jo els escopia al meu torn cordialment, intentant encertar-los les cares en moviment. Això encara provocava més crits, però vaig mirar de no fer-ne cas.

«Aviat», em vaig dir, «entendràs què vol dir aquesta salutació dificultosament articulada de “surt del mig, imbècil”». De moment vaig continuar caminant, vaig passar de llarg el rètol i vaig veure un edifici il·luminat, però estranyament immòbil, al costat de la carretera.

«M'hi arribaré», vaig pensar. «M'hi arribaré i investigaré una mica».